

INESJOURNAL

ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ DERGİSİ
THE JOURNAL OF INTERNATIONAL EDUCATION SCIENCE

Yıl: 4, Sayı: 10, Mart 2017, s. 38-50.

Yakup BALANTEKİN¹, Hülya KARTAL²

OKUL ÖNCESİ ETKİNLİK KİTAPLARININ YAZMAYA HAZIRLIK ÇALIŞMALARI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ³

Özet

Bu araştırmada okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrencilere yönelik hazırlanan kitaplarda Okul Öncesi Eğitim Programı'nın ilgili kazanım ve göstergeleri doğrultusunda yazmaya hazırlık çalışmalarına yer verilme durumunun belirlenmesi ve bu durumun ilkökul programındaki ilgili kazanımlar açısından etkilerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde doküman inceleme yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı; üç okul öncesi öğretmeni, üç sınıf öğretmeni ve bir öğretim üyesi tarafından yazmaya hazırlık çalışmalarına yönelik kazanımları belirlemek amacıyla incelenmiştir. Araştırma kapsamında araştırmacılar tarafından incelenen etkinlik ve aile katılımı kitaplarında “yazı farkındalığı gösterir” kazanımının sadece “yazının yönünü gösterir” göstergesi ve ‘küçük kas kullanımı gerektiren hareketler yapar’ kazanımının incelenen göstergelerine yönelik etkinliklere genel olarak yer verildiği belirlenmiştir. Bu sonuçlara dayanarak kitapların hazırlanmasında programdaki kazanım ve göstergelere ulaşılmasını sağlayacak etkinliklere yer verilmesi, eserlerin bakanlık tarafından denetlenmesi gerektiği ve öğretmenlerin de bu eksiklikleri hazırlayacakları alternatif etkinliklerle giderebilecekleri düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitimi programı, kazanım ve gösterge, yazmaya hazırlık, etkinlik kitabı.

INVESTIGATION OF PRE-SCHOOL ACTIVITY BOOKS IN THE CONTEXT OF PRE-WRITING PREPARATION STUDIES

Abstract

In this study, it was aimed to determine the level of preparing for writing in line with the related acquisitions and indicators of the Pre-school Education Program in the books prepared for the students who are studying at pre-primary education institutions and aiming to reveal their effects in terms of related gains in the primary school program. The research was carried out by document review methodology within the scope of qualitative research approach. The Pre-School Education Program has been examined by three pre-school

¹ Dr., Şube Müdürü, Yıldırım İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, yakupbalan@gmail.com

² Doç. Dr., Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, hkartal@uludag.edu.tr

³ Bu çalışma, okul öncesi etkinlik kitaplarının okuma ve yazmaya hazırlık çalışmalarının değerlendirilmesi amacıyla yapılan araştırmanın yazmaya hazırlık bölümüne yönelik verileriyle düzenlenmiştir.

teachers, three classroom teachers, and a researcher to determine the acquisitions for the preparatory work for writing. In the examined activities books and family participation books, gain of the "(Students) show print awareness " only "indicative writing direction" indicator and the examinations of the "the small muscle use makes the necessary movements " were generally included. Based on these results, it is thought that the preparation of the books should include activities that will enable acquisitions and indicators of the program, that the works should be supervised by the ministry, and that the teachers will be able to take these deficiencies with alternative activities.

Keywords: Pre-school education program, acquisition and indicator, preparation for writing, activity book.

GİRİŞ

Hızla gelişen dünyamızda yaşanan değişimler, hayatın her noktasını etkilemektedir. Eğitim, eğitim programları, örgün ve yaygın eğitim kurumlarının işleyişi de bu değişimden etkilenmektedir. Örgün eğitim kademelerinden okul öncesi eğitim ülkemizin eğitim politikalarında son yıllarda daha fazla önemsenmekte ve bu eğitimden tüm çocukların faydalanabilmesi için hem sivil toplum örgütleri tarafından çeşitli projeler geliştirilmekte hem de bakanlık düzeyinde bu eğitim kademesinin zorunlu eğitim kapsamına alınması için çalışmalar yürütülmektedir. Okul öncesi eğitimin niceliksel olarak yaygınlaşmasına yönelik yapılan çalışmaların yanı sıra okul öncesi eğitimin nitelik açısından da geliştirilmesi önemsenmelidir.

Bireyin gelişiminin hızla devam ettiği kritik dönemlerden biri olan okul öncesi dönemde kazanılan davranışlar, bireyin kişilik yapısını etkileyerek onun değer ve ahlak yapısının temelini oluşturmaktadır (Tuğluk vd., 2008; Vural, 2006). Okul öncesi dönemde çocukların geçirdikleri yaşantılar ve kazandıkları beceriler onların gelecekteki okul yaşantılarını etkilemektedir (Erdoğan, 2011; Koç, 2016).

Okul öncesi eğitimin amaçları arasında öğrencilerin ilkokula hazırlanmasının ayrı bir önemi vardır. Hatta bu durum Okul Öncesi Eğitim Programı'nda 'Okul öncesi eğitimi programının bütünü aynı zamanda ilkokula hazırlık programıdır.' şeklinde ifade edilmiştir (2012: 42). İlköğretim Türkçe Dersi Programı'nda ise birinci sınıftan itibaren etkili bir okuma-yazma öğretimi gerçekleştirilmesinin amaçlandığı vurgulanmaktadır (2009: 232). Programlarda belirtilen hususlar birlikte düşünüldüğünde okul öncesi eğitim döneminde okuma-yazmaya hazırlık çalışmalarının önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

İfade edici dil becerilerinden olan yazma becerisi bireyin akademik, kültürel ve sosyal yaşamında en çok ihtiyaç duyduğu becerilerden olup (Coşkun, 2013) modern toplumunun en önemli gereksinimlerinden biridir (Duran ve Akyol, 2010). Bu nedenle öğretim ile geliştirilen psikomotor bir beceri olan yazının (Arslan, 2012) öğretimi, eğitimcilerin üzerinde durduğu en önemli konulardan biridir. Çünkü çocukluk yıllarında kazanılan bu beceri, birey tarafından hayatı boyunca kullanılmaktadır (Yıldırım ve Ateş, 2010).

Yazma öğretiminde bitişik eğik yazıya geçişle birlikte birçok problem gündeme gelmiştir. Öğrencilerin bitişik eğik yazı yazımında karşılaştıkları en büyük problemlerden biri öğrenci yazılarının okunaklı olmamasıdır. Coşkun (2013) bitişik eğik yazının yazımında süreklilik olması ve buna bağlı olarak geri dönmeye izin vermemesi, harflerin yazımının dik temel

yazıdaki harf yazımına göre biraz daha zor olması gibi nedenlerin yazının okunaklı olmasını engellediğini belirtmektedir. Öğrencilerin bitişik eğik yazı yazımında karşılaştıkları zorlukların akademik başarılarının düşük olmasına neden olduğu (Hagin, 1983; Markham, 1976; Walmsley, 1983'ten aktaran Reis, 1989) göz önüne alındığında yazma becerisini edinme sürecinde öğrencinin yaşadığı problemleri minimum düzeye indirebilmek için öğrencinin okula hazır olup olmadığının iyi değerlendirilmesi (Şahin, Sak ve Tuncer, 2013) ve özellikle de okuma-yazmaya başlayabilmesi için gerekli olan gelişme düzeyini tamamlamış olması gerekmektedir (Bay, Altun ve Çetin, 2014).

Çocuğun tüm gelişim alanlarını en üst düzeyde desteklenmesinin hedeflendiği okul öncesi eğitimin özellikle dil, okuma ve yazma gelişimi açısından çok önemli bir etkisi bulunmaktadır (Tuğluk vd. 2008). Çocukların duygularını ve düşüncelerini yazılı olarak ifade edebilmesi açısından önemli olan yazma becerisi (Coşkun, 2013) dil becerileri içinde en zor gelişen beceridir. Yazma becerisi, doğrudan doğruya eğitimle elde edilen bir beceri olduğu için öğretim sürecinin hazırlıklı ve planlı olmasını gerektirmektedir (Duran ve Akyol, 2010). Bu nedenle yazma becerisinin kazanılması ve işlevsel olması çocuklar için çaba ve özveri gerektirmektedir (Yıldırım ve Ateş, 2010).

Okul Öncesi Eğitimi Programı'ndaki okuma-yazmaya hazırlık çalışmaları, çocukların ilköğretime geçişini kolaylaştırmak ve hazırbulunuşluk düzeylerini arttırmak amacıyla yapılan etkinlikler içermektedir (Tuğluk vd. 2008). Yazıya hazırlık sürecine yönelik bu etkinlikler için yeterli sürenin ayrılması gerekmektedir (Ateş, 2015). İlkokuma yazmanın yazma boyutundan bakıldığında öğrencilerin yazmaya hazır duruma gelmeleri için parmak kaslarının yeterince gelişmiş olması; sinir-kas ve el-göz uyumunun yeterince sağlanabilmesi; kalem, defter vb. araç ve gereçleri doğru kullanabilme; satır, çizgi, yazı, sağ, sol, yukarı, aşağı, dik, yatık vb. kavramları bilme; yazmanın yönünün soldan sağa ve yukarıdan aşağı doğru olduğunu bilme; özellikle alfabedeki harflerin şekillerini oluşturan çizgileri doğru yönde ve düzgün çizebilme; yazmaya istekli olma gibi özelliklerini gelişmesi gerekmektedir (Gray, 1956'dan aktaran Tuğluk vd, 2008). Bu nedenle okul öncesi eğitim sürecinde küçük kasları geliştirici çalışmalar, boyama, çizgi çizme vb. çalışmalar yapılmakta olup öğrencilerin aktif olarak katılacağı bu çalışmalar onların hazır bulunuşluk düzeyini geliştirecektir (Aslan, 2012; Hartingsveldt vd., 2014). Ancak Coşkun (2013) tarafından Türkiye ve Bulgaristan' da eğitim gören okuma-yazmaya yeni başlamış çocukların yazılarındaki okunaklılık durumlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan çalışmada çocuğun okul olgunluğunu kazanmasının salt çizgi ve boyama çalışmalarından ibaret olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç ve birçok çocuğun temel becerileri edinmeden okula başlaması (Winter & Kelley, 2008) birlikte düşünüldüğünde, yazmaya hazırlık çalışmalarının okul öncesi dönemde çok yönlü ve en azından Okul Öncesi Eğitimi Programı'nda belirtilen kazanım ve göstergelere uygun olarak yapılması bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Okuma-yazmayı öğrenmenin bir çocuğun okulda ve sonrasındaki başarısında kritik önem taşıması nedeniyle (May, 1998), okul öncesi eğitim sürecinde yazmaya hazırlık çalışmalarının nitelikli bir biçimde yürütülmesinde bu amaçla hazırlanan kaynakların programda belirlenen hedef ve göstergelere uygun olması ayrı bir önem taşımaktadır. Şimşek (2011) tarafından okul öncesi eğitim kurumuna devam eden öğrencilerin yazı farkındalığı ve yazmaya hazırlık becerilerinin geliştirilmesi amacıyla yürütülen araştırmada, okul öncesi eğitim kurumunda öğrenim gören öğrencilere yönelik hazırlanan okuma-yazma ile ilgili kaynakların öğrencilerin yazmaya hazırlık becerileri ve yazı farkındalığı ile ilişkisini belirlemeye yönelik araştırma

yapılması önerilmektedir. Bu nedenle bu araştırmada okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrencilere yönelik hazırlanan kitaplarda Okul Öncesi Eğitim Programı'nın ilgili kazanım ve göstergeleri doğrultusunda yazmaya hazırlık çalışmalarına yer verilme durumunu belirlemek ve bu durumun ilkökul programında belirtilen ilgili kazanımlara olabilecek etkilerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmadan elde edilecek sonuçlar doğrultusunda mevcut kaynak kitapların durumunun tespit edilmesinin yanı sıra daha sonra hazırlanacak olan kaynak materyaller için de sonuçların ışık tutacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde doküman inceleme yöntemiyle yürütülmüştür. Bu yöntemde hedeflenen olgu ya da olgu hakkında bilgi içeren yazılı materyaller analiz edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Okul Öncesi Eğitim Programı, üç okul öncesi öğretmeni, üç sınıf öğretmeni ve bir öğretim üyesi tarafından yazmaya hazırlık çalışmalarına yönelik kazanımları belirlemek amacıyla incelenmiştir. Belirlenen kazanım ve göstergelere yönelik etkinliklere yer verilme durumu araştırmacılar tarafından incelenerek tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçların, ilkökul programında belirtilen yazmaya yönelik kazanımlara olan etkileri tartışılmıştır.

Örnekleme

Doküman incelemesi yönteminde araştırma problemi ve odağından uzaklaşmamak için kaynak seçiminin ayrı bir önemi vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu nedenle incelenecek kaynaklar seçilirken Bursa merkezde bulunan on altı anaokuluna ulaşılmış ve bu kurumların yöneticileri ile görüşme yapılarak okullarda yararlanılan yedi kaynak set örneklem gurubu olarak seçilmiştir. Araştırma sürecinde incelenen kitap setlerinin özellikleri aşağıda Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. *İncelenen Kitapların Özellikleri*

Adı	Baskı Yılı	Fasikül Sayısı	Aile Katılım Fasikül Sayısı	Sayfa Sayısı
A	2015	8	-	320
B	2016	8	-	448
C	2015	8	-	448
D	2014	4	1	264
E	2014	8	-	192
F	2016	8	8	384
G	2015	8	1	456

Tablo 1'de görüldüğü gibi kitap setleri son üç yılda hazırlanmış; altısı sekiz fasikülden biri dört fasikülden oluşmakta ve üç setin Aile Katılım (AK) fasikülleri bulunmaktadır. Setlerin toplam sayfa sayıları yüz doksan iki ile dört yüz elli altı sayfa arasında değişmektedir.

Verilerin Toplanması ve Analiz Edilmesi

Okul Öncesi Eğitimi Programı'nı inceleyen katılımcılar tarafından programın Dil Gelişimi Alanı kazanımlarından 'Yazı farkındalığı gösterir.' (Göstergeleri: Çevresindeki yazıları gösterir. Yazılı materyallerde noktalama işaretlerini gösterir. Yazının yönünü gösterir. Duygu ve düşüncelerini bir yetişkine yazdırır. Yazının günlük yaşamdaki önemini açıklar.) ve Motor Gelişim Alanı kazanımlarından 'Küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar.' (Göstergeleri: Kalem doğru tutar. Kalem kontrolünü sağlar. Çizgileri istenilen nitelikte çizer.) kazanımları ve göstergelerinin doğrudan yazmaya hazırlık çalışmalarına yönelik olduğu belirlenmiştir. Araştırma, bu kazanım ve göstergeler üzerinden yürütülmüştür. Araştırmacılar tarafından kitaplarda yer alan etkinliklerde yukarıda bahsedilen kazanım ve göstergelere yer verilme durumu incelenmiş ve veriler frekans olarak verilmiştir.

BULGULAR

“Yazı farkındalığı gösterir.” kazanımına ait göstergelerin etkinliklerle desteklenmesine ilişkin bulgular

Etkinlik ve aile katılımı kitapları incelendiğinde, eserlerden hiçbirinde “yazı farkındalığı gösterir” kazanımının “çevresindeki yazıları gösterir”, “yazılı materyallerde noktalama işaretlerini gösterir” ve “Yazının günlük yaşamdaki önemini açıklar” göstergelerine yönelik herhangi bir etkinlik yer almadığı belirlenmiştir. Bahsedilen kazanımın “Yazının yönünü gösterir.” göstergesine yönelik veriler aşağıda Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. “Yazının yönünü gösterir.” göstergesine yönelik etkinliklerin sayısal dağılımı

	1.Fask.	2.Fask.	3.Fask.	4.Fask.	5.Fask.	6.Fask.	7.Fask.	8.Fask.	AK	Toplam
A	-	-	-	-	-	-	-	-		-
B	6	5	6	6	7	2	8	5		45
C	-	-	-	-	-	-	-	-		-
D	-	-	-	-						-
E	1	1	3	4	1	1	2	3		16
F	3	3	1	1	1	1	1	1	10	12
G	1	3	2	2	3	2	1	-	1	14

Tablo 2 incelendiğinde etkinlik kitaplarının dördünde “yazı farkındalığı gösterir” kazanımının “Yazının yönünü gösterir” göstergesinin desteklenmesine yönelik etkinlik olduğu, üçünde ise etkinlik olmadığı görülmektedir. Bu göstergenin desteklenmesine yönelik etkinliklere en fazla sayıda B kodlu eserde, ikinci sırada E kodlu eser, üçüncü sırada ise G kodlu eserde yer verildiği görülmektedir. Ayrıca eserlerden sadece F ve G kodlu eserlerin aile katılımı kitabında bu göstergenin desteklendiği etkinlikler olduğu belirlenmiştir.

“Duygu ve düşüncelerini bir yetişkine yazdırır.” göstergesine yönelik veriler Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. “Duygu ve düşüncelerini bir yetişkine yazdırır.” göstergesine yönelik etkinliklerin sayısal dağılımı

	1.Fask.	2.Fask.	3.Fask.	4.Fask.	5.Fask.	6.Fask.	7.Fask.	8.Fask.	AK	Toplam
A	-	-	-	-	-	-	2	-		2
B	1	-	-	-	-	2	1	-		4
C	1	2	-	-	-	-	1	-		4
D	-	-	-	-					2	-
E	-	-	-	-	-	-	-	-		-
F	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-

G	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Tablo 3 incelendiğinde “Duygu ve düşüncelerini bir yetişkine yazdırır.” göstergesinin etkinlik kitaplarından sadece üçünde desteklendiği görülmektedir. Bu etkinliklerin sayısının en fazla B ve C kodlu eserde en az ise A kodlu eserde olduğu görülmektedir. Bu göstergeye yönelik etkinliğin aile katılımı kitabında ise en çok G kodlu en az da F kodlu eserde olduğu belirlenmiştir.

“Küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar.” kazanımının göstergelerinin etkinliklerle desteklenmesine ilişkin bulgular

“Küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar.” kazanımının “Kalemi doğru tutar.” göstergesine yönelik veriler Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. “Kalemi doğru tutar.” göstergesine yönelik etkinliklerin sayısal dağılımı

	1.Fask.	2.Fask.	3.Fask.	4.Fask.	5.Fask.	6.Fask.	7.Fask.	8.Fask.	AK	Toplam
A	12	17	11	14	18	14	17	19		122
B	2	6	7	6	2	4	7	4		38
C	8	1	2	2	5	3	10	3		34
D	12	18	30	28					15	88
E	11	12	12	9	11	17	10	7		89
F	17	23	11	23	19	16	20	22	33	184
G	27	21	26	19	17	22	19	19	20	170

Tablo 4 incelendiğinde “Kalemi doğru tutar.” göstergesinin incelenen kitapların tamamının tüm fasiküllerinde etkinliklerle desteklendiği görülmektedir. Kalemi doğru tutma göstergesinin en fazla F, ikinci sırada G ve üçüncü sırada da A kodlu eserdeki etkinliklerle desteklendiği görülmektedir. Ayrıca eserlerden üçünün (D, F ve G kodlu eserler) aile katılımı kitaplarında bu göstergeye yönelik etkinliklerin olduğu belirlenmiştir.

“Kalem kontrolünü sağlar.” göstergesine yönelik veriler Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. “Kalem kontrolünü sağlar.” göstergesine yönelik etkinliklerin sayısal dağılımı

	1.Fask.	2.Fask.	3.Fask.	4.Fask.	5.Fask.	6.Fask.	7.Fask.	8.Fask.	AK	Toplam
A	6	5	6	5	5	5	2	5		39
B	-	-	4	-	-	-	-	-		4
C	5	9	8	3	5	3	-	-		33
D	8	6	2	1					5	17
E	5	4	-	4	2	1	3	3		22
F	4	4	4	3	5	1	8	3	4	32
G	3	9	4	5	7	9	6	11	8	54

Tablo 5 incelendiğinde “Kalem kontrolünü sağlar.” göstergesinin etkinlik kitaplarının tamamında desteklendiği görülmektedir. Etkinliklerin en fazla G kodlu eserde en az ise B kodlu eserde olduğu görülmektedir. Ayrıca kalem kontrolünü sağlama göstergesi A, F ve G kodlu eserlerin tüm fasiküllerinde, B kodlu eserin ise sadece bir fasikülünde yer alan etkinliklerle desteklenmektedir. Bu göstergeye yönelik aile katılımı kitaplarından üç eserde (D, F ve G kodlu eserler) etkinliklerin olduğu belirlenmiştir.

“Çizgileri istenilen nitelikte çizer.” göstergesine yönelik veriler Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. “Çizgileri istenilen nitelikte çizer.” göstergesine yönelik etkinliklerin sayısal dağılımı

	1.Fask.	2.Fask.	3.Fask.	4.Fask.	5.Fask.	6.Fask.	7.Fask.	8.Fask.	AK	Toplam
A	-	-	-	-	-	-	-	-		-
B	7	8	-	5	7	5	4	4		40
C	-	-	-	-	-	-	-	-		-
D	-	-	-	1					10	1
E	1	3	4	1	2	2	2	2		17
F	2	3	4	4	4	6	5	5	4	33
G	3	4	1	3	1	2	4	8	4	26

Tablo 6 incelendiğinde sadece C kodlu eserde “Çizgileri istenilen nitelikte çizer.” göstergesini destekleyen herhangi bir etkinlik olmadığı görülmektedir. Göstergenin desteklendiği etkinliklere, en fazla B kodlu eserde, en az ise D kodlu eserde yer verildiği görülmektedir. Diğer taraftan D kodlu eserin dört fasikülünde göstergeye yönelik sadece bir etkinlik olduğu ancak aynı eserin aile katılımı kitabında ise göstergeye yönelik 10 etkinliğin olması dikkat çekmektedir.

Bu göstergenin desteklenmesine yönelik etkinliklerin yanı sıra etkinlik kitaplarından “B” kodlu eserde çocukların *harflerin üzerinden geçmesi ve harf yazması* amacıyla iki etkinlik; “E” kodlu eserde *rakam yazması* amacıyla yedi etkinlik ve “G” kodlu eserde ise *doğrudan çizgi çizmeleri* amacıyla altı etkinliğin olduğu belirlenmiştir.

TARTIŞMA

Okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrencilere yönelik hazırlanan kitaplarda Okul Öncesi Eğitim Programı’nın ilgili kazanım ve göstergeler doğrultusunda yazmaya hazırlık çalışmalarına yer verilme durumunun belirlenmesinin amaçlandığı mevcut araştırma sonuçları, kimi göstergelere yönelik incelenen eserlerin tamamında etkinlikler olduğunu kimi göstergelere yönelik ise herhangi bir etkinlik olmadığını göstermektedir. Araştırmada elde edilen sonuçlar araştırma bulgularının sırasına uygun olarak tartışılmıştır.

Araştırma kapsamında incelenen etkinlik ve aile katılımı kitaplarından hiçbirinde “Çevresindeki yazıları gösterir.”, “Yazılı materyallerde noktalama işaretlerini gösterir.” ve “Yazının günlük yaşamdaki önemini açıklar.” göstergelerine yönelik herhangi bir etkinlik bulunmadığı belirlenmiştir. Bu yönüyle özellikle etkinlik kitaplarına dayalı bir öğrenme sürecinde sadece eserin düzenlenmesindeki eksiklikler nedeniyle okul öncesi eğitim alan çocuklar bu göstergeler yönünden desteklenmemiş olacaktır. Okul öncesi yılların çocukların yazılı dilin form ve şekilleri hakkında bilgi edinmeleri bakımından önem taşıdığı belirtilmektedir (Justice, Skibbe, Canning, & Lankford, 2005). Yazıyı oluşturan birimlerin (alfabe bilgisi dahil), yazının yönünün ve yazının işlevlerinin farkında olma olarak tanımlanan (Heibert, 1981; Justice & Ezell, 2001; Şimşek Çetin ve Alisinanoğlu, 2013) yazı farkındalığı, yazının bir anlamının olduğunu anlama; çevresindeki yazıların farkında olma, kitabı uygun bir şekilde tutabilme, yazının yönünü anlayabilme; kitabın kapağının, başlığının veya yazarının olduğunu bilebilme; alfabenin harflerini bilme becerilerini içermektedir (Justice & Ezell, 2001). Çok sayıda çalışmada çocukların yazı farkındalığı kazanımlarının “çocukların yazılı ve basılı materyallerle, informal ve doğal etkileşimler boyunca destekleyici olanaklarla geliştirildiği belirlenmiştir (Justice & Lankford, 2002’den aktaran Justice, Skibbe, Canning, & Lankford,

2005). Beceri, bilgi ve tutumları içeren erken okuryazarlığın okuma-yazma becerilerinin gelişimsel belirleyicileri olduğu (Whitehurst & Lonigan, 1998) düşünüldüğünde, okul öncesi eğitim sürecinde yazı farkındalığının gelişimine yönelik etkinlikler olmaması, çocukların çevresindeki yazıların farkına varması, yazılı materyallerde noktalama işaretlerini gösterme ve yazının günlük yaşamdaki önemini açıklama bakımından desteklenmemesine yol açacaktır.

İncelenen etkinlik kitaplarının büyük çoğunluğunda “*Yazının yönünü gösterir*” göstergesinin desteklenmesine yönelik etkinlikler olması, yazı farkındalığının gelişimindeki önemli unsurlardan biri olan yazı yönünün (Heibert, 1981; Justice & Ezell, 2001) çocuklar tarafından ayırt edilebilmesi için etkinlikler aracılığıyla desteklendiğini göstermektedir. Bu göstergenin desteklenmesinin getireceği sonuçlardan biri çocukların birinci sınıftaki yazmaya hazıroşluk düzeylerinin artmasıdır. Böylelikle yazmanın yönünün soldan sağa ve yukarıdan aşağı doğru olduğunu bilerek harfleri doğru yönde yazabilecek ve bu şekilde yazılarının okunaklılık düzeyi de artacaktır. Bu yönden eserlerden sadece birinde aile katılımı kitabında, yazı yönünü göstermeye yönelik göstergenin desteklendiği etkinliklere yer verilmesi, çocukların ev ortamında da ailesi tarafından desteklenmesini ve öğrendiklerini pekiştirmesini sağlayacaktır. Aile katılımıyla aynı zamanda çocuklar, çevresindeki yazı (Pullen & Justice, 2003) ve bu yazıların yönünün, bu yazılardaki soru işareti, virgül gibi noktalama işaretlerinin (MEB, 2013: 26) de farkına varır.

“*Duygu ve düşüncelerini bir yetiştikine yazdırır.*” göstergesi incelenen eserlerden sadece üçündeki etkinliklerle desteklenmiştir. Bu göstergenin etkinliklerle desteklenmediği eserlerde çocukların yazma farkındalığının gelişiminde yetişkinlerle etkileşime dayalı yanı uygulamaya geçirilmemiş olmaktadır. Ayrıca bu süreçte çocuk, yetişkinlerin kalem tutuşu ve yazmanın yönü gibi sürecin doğrudan eylemsel boyutunu gözlemlene fırsatı bulacaktır. Bu göstergenin desteklendiği etkinlikler aracılığıyla, çocuklar yetişkinlere duygu ve düşüncelerini yazdırırken yazının yönünü öğrenerek hem yazıyı oluşturan birimlerin (harf, sözcük, cümle) hem de bu yazılardaki soru işareti, virgül gibi noktalama işaretlerinin farkına varacaktır. Böylelikle bir göstergenin geliştirilmesine yönelik düzenlenen bir etkinlikle yazı farkındalığının gelişimi bakımından çocuklar çok yönlü olarak desteklenmiş olacaktır. Bu göstergeye yönelik etkinlikler aracılığıyla çocuklar aynı zamanda Türkçe Dersi Öğretim Programının (2015: 16-17) sözlü iletişim becerileri kazanımlarından “Düşüncelerini ve duygularını ifade eden, seviyesine uygun cümleler kurar.” (T1.1.1) ve “Tanıdığı kişileri, yerleri, bildiği olayları anlatır ve bunlarla ilgili düşünce ve duygularını ifade eder.” (T1.1.3) kazanımları açısından desteklenmiş olacaktır.

İncelenen eserlerin tamamının tüm fasiküllerinde “Kalemi doğru tutar.” ve “Kalem kontrolünü sağlar.” göstergelerine yönelik etkinliklere yer verildiği belirlenmiştir. Durkin (1993) okul öncesi dönemdeki çocukların yazı farkındalığı ile ilgili olarak geliştirilmesi gereken becerilerden birinin yazının herhangi bir araç (kalem, tebeşir, boya, kum vb.) kullanılarak yazıldığını anlama olduğunu belirtmiştir (aktaran Şimşek, 2011: 37). Kalemi doğru tutma ve kalem kontrolünün sağlanmasına yönelik etkinlikler aracılığıyla çocuklar hem yazmaya hazırlık konusunda hem de bir sonraki öğrenme basamağındaki “Yazma materyallerini uygun biçimde kullanarak çeşitli boyama/çizgi çalışmaları yapar” (T1.3.1; Türkçe Dersi Öğretim Programı, 2015: 17) yazma becerisi kazanımı yönünden desteklenmiş olmaktadır. Kalem doğru tutulması ve kalem kontrolünün sağlanması; yazının okunaklı olmasını ve yazma hızını artırarak yazının akıcı olmasını sağlayacak ve çocuğun yazarken elinin ve bileğinin yorulmasını

engelleyerek yazmayı sevmesini sağlayacaktır. Yazmayı seven çocuklar da yazma isteği duyacaktır.

İncelenen eserlerden biri dışında “Çizgileri istenilen nitelikte çizer.” göstergesinin desteklendiği etkinliklere yer verildiği belirlenmiştir. Yazma becerilerinin gelişimi, çocukların bilişsel, motor, duyuşsal ve dil becerilerinin eşgüdümünü gerektirir (Kandır ve Yazıcı, 2016). Bu yönüyle çocuklar, çizgileri istenilen nitelikte çizmelerini sağlayacak etkinliklerle yazı farkındalığının kazanılması için çok yönlü olarak desteklenmiş olacaktır. Çocukların çizgileri istenilen nitelikte çizebilmesi, onların aynı zamanda el-göz koordinasyonunun geliştiği, kalemi doğru tutup kalem kontrolünü sağlayabildiği, satır, çizgi, sağ, sol, yukarı, aşağı, dik, yatık, eğri, iç, dış, alt, üst vb. kavramlarını öğrendiği, yazmanın yönünün soldan sağa ve yukarıdan aşağı doğru olduğunu öğrendiği anlamına gelmektedir.

İncelenen eserlerde göstergelerin dışında etkinliklerin de olduğu belirlenmiştir. Örneğin “B” kodlu eserde çocukların *harflerin üzerinden geçmesi ve harf yazması* amacıyla iki etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlik, doğrudan harf öğretimine yönelik bir çalışma olması nedeniyle, ilgili eserin hazırlanmasında “Okul Öncesi Eğitimi Programı’ndaki “Kesinlikle okuma veya yazma öğretmek amacını taşımamaktadır. Programda okuma ve yazma öğretimi yoktur. **Harfleri göstermek ve harfleri yazdırmak da yoktur.**” (MEB, 2013: 44) açıklamalarının dikkate alınmadığını göstermektedir. Oysaki yine programda “Okuma yazmaya hazırlık çalışmaları ilkokula hazırlık çalışmalarının içerisinde yer alan ve çocukların ilkokula geçişini kolaylaştırmak, hazırbulunuşluk düzeylerini artırmak amacıyla yapılan etkinliklerdir.” (MEB, 2013: 44) yapılan bu açıklamalarla okul öncesi dönemde yapılacak etkinliklerin okuma-yazmaya hazırlık amaçlı olduğu çok net bir şekilde ifade edilmektedir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında kullanılan etkinlik kitaplarında bazı kazanım ve göstergelere yer verilirken bazı kazanım ve göstergelere yer verilmemesinin öğrenciler arasında eşitsizliğe yol açabileceği düşünülmektedir. Bir etkinlik setini kullanan öğrenci belli göstergelerde desteklenirken farklı etkinlik seti kullanan öğrenci farklı gösterlerle desteklenmiş olacaktır. Bu da Okul Öncesi Eğitimi Programı’nın ‘Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak,’ amacıyla çalışmaktadır. Bu nedenle tüm etkinlik kitaplarında ilgili kazanım ve göstergelere yer verilmesi önem arz etmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Temelde ilkokul yaşantısı ile birlikte kazanılan okuma-yazma becerilerinin öncülleri, formal okuma yazma eğitimine başlamadan önce okul öncesi dönemde kazanılmaktadır (İşitan ve Akoğlu, 2016). Araştırmacılar (Eliason & Jenkins, 2003: 257; Marr vd., 2001: 2) okul öncesi dönemdeki çocukların yazmaya fiziksel olarak hazır olabilmeleri küçük kas becerilerinin gelişmesi, el-göz koordinasyonu, yazma için gerekli olan araç gereçlerin tutulması, temel çizgilerin çizilmesi, yazı dilinin yönünün fark edilmesi ve alfabedeki harflerin yönünün anlaşılması becerilerinin gelişmesi gerektiğini belirtmektedir (aktaran Alisinanoğlu ve Şimşek, 2013). Buna karşın çocukların bazılarının yazmaya hazır olarak başlamadığı görülmektedir. Örneğin Özenç ve Özenç’in (2016) yaptığı araştırmada, bitişik eğik yazı konusunda yapılan araştırmalarda, öğretmenlerin %11.67’sinin bu yazının çocuklar için yorucu-zorlayıcı olduğu ve çocukların yazım kurallarına uymadığı; %10.83’ünün çocukların yazısının okunaklı olmadığı ve harfleri kuralına uygun yazmadığı; %10’unun çocukların eğik yazmadığı ve %8.33’ünün ise

harf bağlantılarını yapamadığı belirlenmiştir. Aynı araştırmada bu sorunların çözümü için yazmaya hazırlık çalışmalarının daha uzun tutulması (%13.73), Okul Öncesi Eğitim Programı'nın bitişik eğik yazıya uygun düzenlenmesi (%9.80) ve velilerin bilgilendirilmesi (%11.76) önerilmektedir. Bu sonuçlar, okul öncesi dönemde yapılan yazmaya hazırlık çalışmalarının niteliğinin hem çocukların yazı farkındalığının gelişiminde hem de bir sonraki öğrenme basamağındaki yazmayı öğrenme süreci açısından önemini bir kez daha göstermektedir.

Yapılacak çalışmalarla hedeflenen amaçlara ulaşılması, Okul Öncesi Eğitimi Programı'nda da (MEB, 2013: 42) belirtildiği gibi yapılacak çalışmaların çocuğun okul öncesi eğitim kurumuna başladığı ilk günden itibaren bütün gelişim alanlarını kapsayacak şekilde ve birbirine eklenerek yürütülmesi; okuma-yazmaya hazırlık çalışmalarının ilkökula hazırlık çalışmalarının içerisinde yer alan ve çocukların ilkökula geçişini kolaylaştırmak, hazırbulunuşluk düzeylerini artırmak amacıyla yapılacak etkinliklerle mümkün olacaktır. Bu süreçte yapılan etkinliklerle okul öncesi eğitim alan çocuklar Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı'nda (2009;238) belirtilen “*Yazmaya hazırlık olarak el hareketleri, boyama, kalem tutma, serbest çizgi çalışmaları verilmektedir. Öğrencilerin gelişme durumuna göre daha farklı çalışmalar da yapılabilir.*” çalışmalar açısından da yazmaya hazırlık yönünden çok yönlü olarak desteklenmiş ve yazı farkındalıkları geliştirilmiş olarak ilkökula başlayacaktır.

“Çevresindeki yazıları gösterir.”, “Yazılı materyallerde noktalama işaretlerini gösterir.” ve “Yazının günlük yaşamdaki önemini açıklar” göstergelerine yönelik etkinliklere ilişkin bulgular, araştırmada incelenen eserlerin hem yazı farkındalığının geliştirilmesinde yeterli olmadığını hem de eserlerin hazırlanmasında programdaki kazanım ve göstergelerin tam olarak desteklenecek şekilde hazırlanmadığını göstermektedir. Oysa “Yazı farkındalığı gösterir.” kazanımının gerçekleşebilmesi için Okul Öncesi Eğitim Programı'nda da (MEB, 2013; 26), öğretmenin çocuklara kitap okumaya başlamadan önce kapak resmi, kitabın adı, yazarın adı ve kitabın çizeri gibi resim ve yazılar hakkında çocukların dikkatini çekmesi gerektiği belirtilmektedir. Hem belirtilen açıklamaların uygulamaya geçirilebilmesi hem de etkinlik kitaplarından kaynaklanacak eksikliklerin önlenerek sürecin zenginleştirilmesi için resimli çocuk kitaplarından (Işıtan ve Akoğlu, 2016) yararlanılarak yazı farkındalığının yanı sıra görsel okuma becerilerinin gelişimi de desteklenebilir.

Ayrıca kitapların hazırlanmasında programdaki kazanım ve göstergelere ulaşılmasını sağlayacak etkinliklere yer verilmesi, eserlerin bakanlık tarafından denetlenmesi gerektiği ve öğretmenlerin de bu eksiklikleri hazırlayacakları alternatif etkinliklerle giderebilecekleri düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Alisinanoğlu, F. ve Şimşek, Ö. (2013). Okul öncesi dönemdeki çocukların yazmaya hazırlık becerilerini değerlendirme kontrol listesinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(3), 1163-1176.
- Arslan, D. (2012). İlköğretim birinci sınıf öğretmenlerinin yazı öğretimlerinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(4), 2829-2846.

- Ateş, H. D. (2015). İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin bitişik eğik yazılarının yazma özelliklerinin ilişkileri açısından incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17, 200-219.
- Bay, D. N., Altun S. A. ve Çetin, Ö.Ş. (2014). Okuma yazmaya hazırlık çalışmalarına yönelik öğretmen görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 244-263.
- Coşkun, İ. (2013). Türkiye ve Bulgaristan'da ilkokuma yazma sürecinde öğrencilerin ürettikleri yazıların okunaklılık bakımından incelenmesi. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume* 8(8), 357-378.
- Çetin, Ş. Ö. ve Alisinanoğlu, F. (2013). Okul öncesi dönemdeki çocukların yazı farkındalığını değerlendirme kontrol listesinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8), 15-28.
- Duran, E., ve Akyol, H. (2010). Bitişik eğik yazı çalışmalarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(4), 817-838.
- Erdoğan, Ö. (2011). İlköğretim birinci sınıf öğrencilerinin fonolojik farkındalık becerileri ile yazma becerileri arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(3), 1499-1510.
- Hartingsveldt, M. J, Vries, L., Cup E. H. C., Groot, İ. J.M. & Sanden, M. W.G.N (2014). Development of the writing readiness inventory tool in context. *Physical & Occupational Therapy in Pediatrics*, 34(4), 443-456.
- Heibert, E. H. (1981). Developmental patterns and interrelationships of preschool children's print awareness. *Reading Research Quarterly*, 16(2), 236-261.
- Işıtan, S. ve Akoğlu, G. (2016). Yazı farkındalığı becerilerinin resimli çocuk kitabı aracılığıyla değerlendirilmesi: güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Turkish Studies*, 11(3), 1333-1352.
- Justice, L. M. & Ezell, H. K. (2001). Word and print awareness in 4-year-old children. *Child Language Teaching and Therapy*, 17(3), 207-225.
- Justice L. M. & Ezell H. K. (2000). Enhancing children's print and word awareness through home-based parent intervention. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 9(3), 257-269.
- Justice, L. M., Skibbe, L., Canning, A., & Lankford, C. (2005). Pre-schoolers, print and storybooks: an observational study using eye movement analysis. *Journal of Research in Reading*, 28(3), 229-243.
- Kandır, A. ve Yazıcı, E. (2016). MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nın okuma yazma becerilerinin gelişimi yönünden değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(3), 451-488.
- Koç, Z. (2016). *Masal kitaplarının 5-6 yaş grubu okul öncesi çocuklarının gelişimi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- May, A. (1998). Learning to read and write: developmentally appropriate practices for young children. *National Association for the Education of Young Children*, 53(4), 30-46.

- Milli Eğitim Bakanlığı T.E.G.M. (2013). *Okul Öncesi Eğitimi Programı*. Erişim tarihi: 30 Aralık 2016, <http://tegm.meb.gov.tr/>.
- Milli Eğitim Bakanlığı, T.T.K.B. (2015). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-5. Sınıflar)*. Erişim tarihi: 30 Aralık 2016, <http://ttkb.meb.gov.tr/>.
- Özenç, M. ve Özenç, E. G. (2016). Bitişik eğik yazı ile ilgili olarak yapılan araştırmalara tümdengelimci bir bakış. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 84-97.
- Pullen, P.C., & Justice L.M. (2003). Enhancing phonological awareness, print awareness, and oral language skills in preschool children. *Intervention in School and Clinic*, 39, 87-98.
- Reis, E. M. (1989). Activities for improving the handwriting of learning-disabled students. The Clearing House. *A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 62(5), 217-219.
- Şahin, İ. T., Sak, R. ve Tuncer, N. (2013). Okul öncesi ve birinci sınıf öğretmenlerinin ilköğretime hazırlık sürecine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1691-1713.
- Şimşek, Ö. (2011). *60-72 aylık çocukların yazı farkındalığı ve yazmaya hazırlık becerilerinin gelişiminde okuma yazmaya hazırlık programının etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tuğluk, İ. H., Kök, M., Koçyiğit, S., Kaya, H.İ. ve Gençdoğan, B. (2008). Okul öncesi öğretmenlerinin okuma-yazma etkinliklerini uygulamaya ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 72-81.
- Vural, D. E. (2006). *Okul öncesi eğitimi programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Whitehurst, G.J. & Lonigan, C.J. (1998). Child development and emergent literacy. *Child Development*, 69(3), 848-872.
- Winter, S. M., & Kelley, M. F. (2008). Forty years of school readiness research. *Childhood Education*, 84(5), 260-266.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, K. ve Ateş, S. (2010). Sınıf öğretmenlerinin bitişik eğik yazı öğretim uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5, 57-71.

EXTENDED SUMMARY

One of the most basic aims of preschool education is to prepare students for elementary school. For this reason, the preparatory work to be learned at this stage of education is a separate importance in primary school. In this study, it was aimed to determine the situation of preparing for writing in line with the related acquisitions and indicators of the Preschool Education Program in the books prepared for the students who are studying at the pre-primary

education institutions and aiming to reveal the effects that might be related to the gains mentioned in the primary school program.

The research was carried out by document review methodology within the scope of qualitative research approach. The Pre-School Education Program has been examined by three pre-school teachers, three classroom teachers, and a researcher to determine the acquisitions for the preparatory work for writing. It has been determined by the participants that the 'Written awareness shows' and 'The small muscle use makes the necessary movements' gains and outputs are directly related to the writing achievements. The availability of the activities related to the acquisition and display was determined and investigated by the researchers. The effects of the obtained results on the achievement of writing in the primary school program are discussed. For this purpose, seven resource sets used in preschool education institutions were selected as sample groups.

None of the activity and family participation books examined in the research revealed that there is no activity related to the "showing print awareness", "showing the letters around", "showing punctuation marks in written materials" and "explaining the importance of writing in daily life". In this respect, children who receive pre-school education due to deficiencies in the arrangement of activity books, especially in a learning process based on activity books, will not be supported by these indicators. The fact that most of the activity books examined has activities to support the "show the direction of the writing" indicator suggests that the ability to grasp the direction of writing, which is one of the important elements in the development of print awareness, is supported. The demonstration is supported by the activities of the fourth of the works examined and the works based on the interaction with the adults in the development of the children's print awareness are not put into practice in works where this indicator is not supported by the activities.

It has been determined that all of the works examined with respect to the markings of the gestures that make use of the small muscles make use of activities related to the 'keep the pencil correctly' and 'provide pen control' indicators in all the fascicules. At the same time, children are encouraged to prepare to write by means of activities aimed at keeping pencil right and pencil control. Apart from two of the works examined, it has been determined that there are activities supported by the "draw lines in desired quality" mark. In this way, it will be supported in a versatile way to gain the awareness of writing with activities that will allow children to draw lines in desired quality.

This information includes the fact that the books should include the activities that will enable the students to gain and show the achievements and demonstrations, that this situation should be supervised by the ministry, and that the practicing teachers will be able to make these deficiencies by themselves.